

Problematiken i att ha kombinerad roll som fotograf och regissör i kortfilmen Peilikuvia

Markku Laine

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Film & Tv , Foto & Klipp
Identifikationsnummer:	13027
Författare:	Markku Laine
Arbetets namn:	Problematiken i att ha kombinerad roll som fotograf och regissör i kortfilmen Peilikuvia
Handledare (Arcada):	Robert Nordström
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>I det här examensarbetet reder jag ut hur jag som filmskapare gått till väga när jag arbetade med en kombinerad roll som fotograf och regissör i en kortfilmsproduktion. Jag besvarar frågan vilka är för- och nackdelarna att ha en kombinerad roll med mycket ansvar. Hur det har påverkat mitt arbete och mina medarbetare inom teamet. Jag verkade själv som manusförfattare, regissör, fotograf och klippare i kortfilmen ”Peilikuvia”, som fungerar som grund för detta examensarbete. Jag analyserar och studerar mitt eget arbetsflöde inom produktionen, och reder ut vilka olika möjliga utmaningar som kan uppstå inom en sådan process och hur de går att lösa.</p> <p>Examensarbetet ger en uppfattning åt läsaren om hur detta påverkade mitt eget personliga arbete med filmen och hur det påverkade andra i teamet och själva helheten gällande allt från det konstnärliga och tekniska till den färdiga produktionen. Arbetet kan också fungera som en lärdom för de som tänker göra ett liknande filmarbete och ger en uppfattning om vad som lönar sig att ta i beaktande.</p> <p>I arbetet beskrivs dessutom regissörens och fotografens normala roll i en produktion, samt några exempel på andra regissörer som filmar själv och deras erfarenheter. Utöver det här har jag gjort en intervju-enkät åt fyra skådespelare som var med i kortfilmen för att besvara frågan hur de upplevde att samarbeta i en produktion där regissören själv står bakom kameran och samtidigt koncentrerar sig på allt från tekniken och kamera arbetet till skådespelarnas prestationer.</p>	
Nyckelord:	Indie-film, regissör, fotograf, peilikuvia, kortfilm
Sidantal:	
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Film & TV , Foto & klipp
Identification number:	13027
Author:	Markku Laine
Title:	Problems with having a combined role as a cinematographer and director in the short movie Peilikuvia
Supervisor (Arcada):	Robert Nordström
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>In this thesis I will sort out how I as a film maker worked and managed the challenge having a combined role as a director and a cinematographer in a short movie production. I will answer the question which are the pros and cons with having such combined role with lots of responsibility. How it all affected my workflow and my co-workers within the team. I worked myself as the scriptwriter, director, cinematographer and editor in this shortfilm "Peilikuvia". The film works as a ground to this thesis. Im analyzing and studying my own workflow within the production and sort out what are the challenges which can arise with this kind of process and how they can be solved.</p> <p>The thesis gives a perception to the reader about how this impacted my own personal work with the movie and how it affected the others in the team and everything between from the artistic and the technical to the ready production.</p> <p>This thesis can also work as a learning to those who thinks about similar projects and gives a perception about what is good to keep in mind.</p> <p>The thesis also explains the normal role with being a director or cinematographer in a production, and it has few examples with other directors who works as their own cinematographer as well and tells about their experience.</p> <p>I did also an email interview with four actors in the movie that answers the question how it felt for them to work in a production where the director is standing behind the camera and concentrates on everything with the technical, camera work and the actors performance at the same time.</p>	
Keywords:	
Number of pages:	
Language:	
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Film & Tv , Foto & Klipp
Tunnistenumero:	13027
Tekijä:	Markku Laine
Työn nimi:	Ongelmat ohjaajan ja kuvaajan yhdistetyssä roolissa lyhytelokuvassa Peilikuvia
Työn ohjaaja (Arcada):	Robert Nordström
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tässä opinnäytetyössä kuvailen työskentelyäni elokuvatekijänä lyhytelokuvassa ”Peilikuvia” jossa toimin sekä ohjaajan että kuvaajan roolissa tuotantoprosessin aikana. Selvitän kyseisen tuplaroolin hyötyjä ja haittoja vastuun ollessa tavallista suurempi, sekä tämän roolin vaikutuksia työryhmän muihin jäseniin.</p> <p>Lyhytelokuvan tuotannossa työnkuvaani kuuluivat kokonaisvaltaisesti käsikirjotus, ohjaus, kuvaus sekä leikkaus. Elokuva toimii pohjana tälle opinnäytetyölle.</p> <p>Analysoin ja opiskelen omaa työnkulkua tuotantoprosessin aikana, sekä selvitän prosessin ajan mahdollisia ilmentyviä haasteita sekä niiden ratkaisua ja hallintaa.</p> <p>Opinnäytetyö antaa lukijalle käsityksen henkilökohtaisesta suorituksesta kyseisen elokuvan teossa, ohjaus- ja kuvaus-roolin vaikutuksista muihin työryhmän jäseniin sekä itse elokuvan valmiiseen kokonaisuuteen.</p> <p>Työ voi myös toimia ohjeena niille, jotka harkitsevat samantyylisten projektien tekoa sekä antaa käsityksen mitä kannattaa ottaa huomioon vastaavanlaisissa tuotannoissa.</p> <p>Työ kuvailee myös ohjaajan ja kuvaajan normaalit yksittäiset työtehtävät tuotannossa, sekä pari esimerkkiä ohjaajien kokemuksista jotka kuvaavat myös itse.</p> <p>Tämän lisäksi olen tehnyt sähköposti-haastattelun neljälle näyttelijälle jossa he vastaavat miten he kokivat että ohjaaja on itse kameran takana kuvaamassa samalla kun keskittyy näyttelijöiden roolisuorituksiin.</p>	
Avainsanat:	
Sivumäärä:	
Kieli:	
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1. INLEDNING	6
1.1. Bakgrund.....	6
1.2. Motiv	7
1.3. Syfte & Mål.....	7
1.4. Frågeställning.....	8
1.5. Metod.....	9
2. PEILIKUVIA	10
2.1. Bakgrund till manuset	10
2.2. Filmens synopsis	10
2.3. Filmens berättarsätt	11
2.4. En situation under inspelningarna.....	11
3. KOMBINERAD ROLL INOM PRODUKTIONEN PEILIKUVIA.....	14
3.1. Personregi	14
3.2. Det visuella arbetet	17
3.3. Specialriggarna	20
3.3.2. POV	20
3.3.3. DJI Ronin.....	21
3.3.4. Waist-rig	22
3.4. Ledarskap.....	23
3.5. Intervju-enkät med skådespelarna	25
4. TEORI	27
4.1. Regissörens roll i en filmproduktion	27
4.2. Fotografens roll i en filmproduktion	28
4.3. Tankar om regissörer som fotograferar själv.....	29
4.4. Filmanalys av två filmer där regissören själv har varit fotograf	31
4.4.2. Upstream Colour	31
4.4.3. Traffic.....	32
5. SAMMANFATTANDE ANALYS.....	33
Källor	38

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

När det var dags att börja fundera på examensarbete så bestämde jag mig för att göra en examensproduktion. Jag hade redan länge velat skriva manus och fungera som fotograf till min egen berättelse. Processen levde länge och till sist blev det så att jag fungerade själv som regissör, manusförfattare, fotograf och dessutom klippare i denna produktion. Till produktionens kärngrupp hörde även producenterna Hanna Hedengren och Siri Andersson, ljudplaneraren Mats Lemström och min kameraassistent Michael Ståhlberg.

Anledningen till denna produktion grundar sig på att jag ännu en sista gång ville göra en produktion i skolan eftersom möjligheten att testa och förkovra sina färdigheter inom filmskapande ännu fanns tillgängliga.

Det var klart för oss redan i början av planeringsskedet att det kommer att bli en utmanande produktion p.g.a att vi hade ett så litet team med liten budget och jag hade bestämt att ta själv onormalt mycket ansvar för produktionen.

Det vanliga inom filmbranschen är att det finns en person som sköter om endast ett eget ansvarsområde, att varje person inom en produktion har en egen kärnroll inom sin egen expertis och på det sättet får man genom samarbete en film till stånd. (Bernstein 1994, s.15)

I mitt arbete kommer jag att ifrågasätta just det, och fokuserar mig på att behandla problematiken att ha kombinerad roll med att vara samtidigt fotograf och regissör i kortfilmsproduktionen ”Peilikuvia”.

1.2 Motiv

Motiven till att göra filmen var att jag ville göra en berättelse som är visuellt konstnärlig, jag ville prova på nya intressanta sätt att berätta, filma scener som kräver olika specialriggar, och ha med en akt som filmas i en filmstudio och utnyttja dess ljussättningsmöjligheter för att skapa den önskade känslan i filmen.

Det blev ett naturligt val för mig att fungera som fotograf i filmen, att vara ansvarig för allt som hör till min egen inriktning inom mina studier. Förutom att kunna hålla min vision till det visuella kändes det också naturligt att dessutom vara regissör för filmen för att själv kunna styra hela helheten i rätt riktning och hålla fast vid min vision. Jag ville ta emot denna utmaning med kombinerade rollen för att ha möjligheten att utvecklas till en bättre filmmakare.

Jag vill undersöka hurdan inverkan det har för en film och själva processen när någon har en kombinerad roll som fotograf och regissör, och vill studera motiven hos andra regissörer som har haft en liknande kombinerad roll i andra produktioner.

1.3 Syfte och mål

Det centrala syftet med mitt arbete är att identifiera de problem jag har haft med kombinerade funktionen, samt fundera på ifall detta påverkat på något sätt själva filmen och vad jag kunde ha gjort annorlunda.

Målet är att reda ut i vilka fall det kan vara nyttigt att ha en kombinerad roll som fotograf och regissör i en produktion, och vad det innebär att ha så mycket ansvar på sina axlar. Arbetet kan också fungera som en lärdom till någon som tänker göra liknande beslut med att ha onormalt mycket ansvar på sig i en produktion, vad som lönar sig att ta i beaktan, och hur det påverkar arbetsflödet och samarbete med de andra i teamet.

1.4 Frågeställning

Min centrala frågeställning till arbetet lyder:

Vilka är för- och nackdelarna med att ha en kombinerad roll som fotograf och regissör i en kortfilmsproduktion?

Jag använder filmen Peilikuvia som en utgångspunkt för mitt examensarbete, där jag koncentrerar mig på att reda ut hur det påverkar arbetsflödet i en filminspelning då jag har en kombinerad roll som fotograf och regissör i produktionen. Jag reder ut vilka var för- och nackdelarna med att ha en kombinerad roll inom produktionen och hur påverkade det filmen, teamarbetet, och mitt eget arbete och arbetsflöde.

För att få en tydligare frågeställning har jag några stödfrågor som arbetet svarar på:

Hur går det till i praktiken att lyckas vara bakom kameran och få fina bilder samtidigt som man ska hålla koll på skådespelarnas prestationer och vara kapellmästare för hela spektaklet?

Är det någonting jag kan rekommendera för någon som tänker på liknande eller lönar det sig att definitivt följa det normala sättet att göra film; att endast ha ett huvudansvar inom en filmproduktion?

1.5 Metod

För att besvara min frågeställning studerar jag mitt eget arbetsflöde under produktionen. Jag analyserar mitt eget arbete, hur det påverkade min koncentration och förmåga att klara av båda rollerna samtidigt - var det lönsamt eller inte - och hur det påverkade skådespelarna i filmen.

För att få en struktur i detta arbete indelar jag min analys i följande delar: personregi, det visuella arbetet, teknik, och ledarskap. Därtill har jag gjort en intervju-enkät åt mina skådespelare där jag ställer frågan hur det påverkade skådespelarnas uppgift, när regissören och fotografen är samma person på inspelningsplatsen.

Materialet för arbetet stöds av litteratur som beskriver regissörens och fotografens roller inom filmbranschen, samt samarbetets betydelse mellan fotografen och regissören, och hur viktig kommunikationen är mellan dem. Materialet ger en bättre uppfattning åt mig om hur en professionell produktion fungerar, vilka fotografens och regissörens enskilda uppgifter inom arbetet är. Det beskriver jag i teori delen.

Jag har också läst intervjuer av regissörer som har bestämt sig för att vara fotografer för sina egna filmer, och reder ut vad som kan vara orsakerna till ett sådant beslut och vilka är erfarenheterna hos andra filmmakare och är motiven de samma som mina.

Jag studerar därtill två filmer där regissören har haft en kombinerad roll som fotograf och regissör och ställer frågan om jag hittar något som skiljer sig från det normala, och om det är någonting i filmen som visar att filmen har regisserats och fotograferats av samma person.

2 PEILIKUVIA

2.1 Bakgrund till manuset

Grundtanken för manuset till filmen var att jag ville att berättelsen tar fasta på något stort ämne, något som är personligt för mig och som jag anser att är fel i samhället och att filmen har ett budskap mot det.

Jag ville att filmens budskap är att man inte ska kritisera andra människor på basis av deras utseende. Utseendet berättar inte om människans personlighet, eller om hurdan personen är som individ, så man ska inte döma någon åtminstone innan man har gett sig själv chansen att bekanta sig med personen en stund.

2.2 Filmens synopsis

Peilikuvia handlar om Santeri som just blivit utexaminerad diplomingenjör från skolan och försöker hitta ett nytt jobb som motsvarar utbildningen. Under dagens lopp på väg till sin jobbintervju träffar han olika karaktärer; en snygg tjej i tåget, en hemlös alkis på tågstationen, ett skinhead på gatan, och en knarkare framför en tatueringsstudio. Av alla dessa karaktärer kan man höra Santeris tankar i hans huvud: hur han kritiserar och dömer dessa personer på olika sätt.

Santeri drömmer mardrömmar om karaktärerna och vaknar upplyst till en ny dag i ett parallellt universum där han har en positiv attityd till dagen och alla karaktärer visar sig vara goda människor och till och med potentiella nya vänner. Santeri väljer att följa sin passion och lyckas hitta ett nytt jobb som han njuter av att göra.

2.3 Filmens berättarsätt

Kortfilmen Peilikuvia har tre olika akter och tre olika berättarsätt; i den första följer man huvudkaraktären Santeris dag från morgon till kväll med ett POV-perspektiv (POV= point of view). Åskådaren upplever Santeris dag genom hans ögon och hör hans tankar i voice-over.

I den andra akten går berättelsen in i Santeris mardröm. Där ser man karaktärerna som Santeri har dömt i en skrämmande och hotande mörk värld. Den filmade vi i Arcadas multihall med dramatisk ljussättning och med statiska bilder.

I den tredje akten ser man Santeri första gången och händelserna är de samma som i första dagen men med en twist att han får en positiv kontakt med samma personer han tidigare kritiserat. Han märker att personerna är något helt annat än vad han först hade tänkt om dem, och att den positiva attityden för honom framåt så att hans problem löser sig. Den sista akten filmas med statiska bilder och med ett mer klassiskt filmberättarsätt.

2.4 En situation under inspelningarna

Dagen är här; det är vår första inspelningsdag, vi har en lång dag framför oss som vi har planerat länge och noggrant tänkt igenom. Vi har en strikt tidtabell som vi måste hinna med för att lyckas få alla bilder tagna som berör VR. Vi har fått lov att filma i vissa närtåg som åker från Hoplax till Helsingfors mellan kl. 10:00 på morgonen och ända till kl. 13:30 på eftermiddagen.

Skådespelarna Susanna Hyvärinen som är karaktären Lumi, Avlokita Tiwari som är den indiska kvinnan och Jussi Taipalharju som är huvudpersonen Santeri är alla sminkade och färdiga för sina rollprestationer. Kärnteamet inklusive våra producenter Hanna Hedengren och Siri Andersson samt min högra hand och assistent Michael Ståhlberg och ljudmannen Mats Lemström står bakom mig redo för en tagning, alla andra i teamet ska fungera som statister i nästa tagning. Tillsammans går vi ännu sista gången muntligt igenom vad och hur vi ska filma vår nästa tagning.

Jag vill ha en vid bild så att när vi är inne i tåget så åker tåget hela tiden, så att bakgrunden som syns genom fönstret växlar och att man ser andra passagerare som sitter i vagnen. Efter Böle som är nästa station efter Hoplax är det en lång sträcka på att filma scenen som vi vill ha som sker mot Helsingfors.

Tåget anländer till Hoplax station, kameran är monterad färdigt på stativet, ljudmannen har bommen redo och mixern hängande bakom huvudet. Vi går raskt in och tittar runt omkring oss var det finns den bästa lediga platsen att filma på, var det är relativt tomt och var vi har utrymme att arbeta ifred, förhoppningsvis utan människor som stör tagningen. Jag bestämmer vid vilken bänk scenen sker och sätter stativet på plats och justerar höjden på kameran och ser till att den är horisontellt rätt inställd så att stativets bubbla är i mitten. Jag kollar att statisterna sätter sig på rätt plats så att man ser dem i bakgrundsbilden. Jag kollar att Lumi sätter sig färdigt på plats på det önskade sättet och Santeri går till ingången av vagnen och väntar. Vi har övat med skådespelarna så de vet exakt hur och vad de ska säga.

Jag kontrollerar tillsammans med Michael att kompositionen ser bra ut och att exponeringen är just korrekt. Samtidigt som jag kollar det tekniska för jag en diskussion med skådespelarna så att de känner sig bekväma och säkert färdiga.

Tåget ska just fortsätta från Böle mot Helsingfors och alla vet att nu ska vi börja banda. Jag ber ännu vänligt hela vagnen att vara tyst för en tagning och försäkrar mig ännu att alla är färdiga. Jag börjar filma med kameran, tåget åker och stativet darrar på golvet, bommen är ovanför bilden, jag håller blicken på kamerans monitor och säkrar att ljuset ser bra ut, och följer med dialogen att replikerna går smidigt.

Dialogen kommer till sitt slut, och vi anländer sedan till Helsingfors, vi kommer ut ur tåget och går snabbt till ett annat tåg som åker tillbaka mot Hoplax. I tåget sitter jag bredvid skådespelarna, ger feedback åt dem, diskuterar vad som gick bra och vad som vi ännu kan förbättra oss på och sedan är vi framme igen i Hoplax för en ny tagning.

Sedan är det dags för en special POV-tagning, jag springer snabbt med Taipalharju till vår paketbil och byter kläder med honom för att jag ska förvandla mig till karaktären Santeri. Jag har nu hans rollkläder på och är tillbaka på stationen och sätter motorcykelhjälm på huvudet som är kamerariggen för POV-tagningen.

Alla är på sina platser, och assistenten Ståhlberg har blicken på sin smart-telefon som fungerar som en monitor varifrån han dessutom kan styra exponeringen. Han säkrar att bilden har rätt vinkel och att allt det tekniska fungerar i POV-tagningarna.

Vi tar en tagning och jag går förbi statisterna som syns fint i bild, tar upp tidningen från bänken och tar ögonkontakt med Avlokita, svänger på huvudet och just då kommer tåget perfekt i bild och anländer till stationen. Jag går in i tåget, och vid steget in i tåget skruvar Michael samtidigt upp bländaren på kameran från en fjärrstyrd monitor för att få en mjuk övergång i exponeringen.

Hyvärinen har snabbt hoppat in från dörrarna framför, och har hittat en tom bra plats åt sig där jag, alltså Santeri, också ska sitta. Jag går mot henne, sedan sätter jag mig mitt emot henne och hon tittar och ler rakt in i kameran just sådär flirtigt som vi hade planerat. Jag öppnar tidningen just vid det rätta uppslaget för att få just de nyheter i bild som det är tänkt. Jag kastar ännu en blick mot Hyvärinen och tittar sedan ut genom fönstret. Vi fortsätter tagningen till slut ända tills tåget kommer fram till Böle.

Jag kände en stor lättnad när jag visste att allt gick så smidigt under denna tagning som jag bara kunde hoppas på, och att allt de tekniska och dramaturgiska hade gått väl. Det var en kort stund som jag hann känna lättnad och njuta av en lyckad scen. Sedan kom tåget tillbaka till Hoplax station och det var dags att igen byta kläder och roll med Taipalharju. Han blev igen Santeri och jag fortsatte bara som fotograf och regissör, och det var dags för en ny tagning i tåget med Hyvärinen och Taipalharju i two shot, och Tiwari kunde sluta sin dag där eftersom vi inte behövde henne mera idag.

3 KOMBINERAD ROLL INOM PRODUKTIONEN PEILIKUVIA

Det var både till nytta och skada att ha en kombinerad roll som fotograf och regissör under inspelningarna i denna produktion, allt beroende på vilken akt vi höll på att göra.

För mig personligen var det intressant att fungera som regissör i filmen, det var för mig någonting nytt att regissera en fiktiv kortfilm, att hålla ihop alla trådar för att filmen ska fungera.

Till regissörens arbete hörde förutom personregin också att hålla koll på allt annat som påverkade filmen. Såklart hade jag ett team bakom mig som hela tiden stödde filmens vision och de ville hjälpa till och göra sitt bästa för att få en så bra slutproduktion som möjligt. Men i sista hand var det jag som fattade alla beslut som hade med filmen att göra; castingen och valet av skådespelarna, val av inspelningsplatser, klädsel, smink och rekvisita som syns i bild. Jag förde också diskussioner med de andra teammedlemmarna för att vi alla säkert skulle arbeta mot samma vision. Även fast jag hade stor hjälp av mina team medlemmar så ville jag göra de slutliga besluten vad gällde det visuella och tekniska i filmen.

3.1 Personregi

För att uppnå en lyckad personregi innebär det att ha en bra kontakt med och relation till skådespelarna. Inom denna produktion innebär det att skapa kontakten med dem i god tid före inspelningarna och ordna övningstillfällen där de kan öva på sin dialog tillsammans med sina motspelare.

Efter castingen och alla sju skådespelare var valda ordnade vi skådespelarövningar. Vi gick i lugn och ro igenom varje skådespelares karaktär och funktion i filmen. Det var nödvändigt att öva allting i god tid före inspelningarna för att jag visste att på inspelningsplatsen kommer det att bli hektiskt och utmanande att koncentrera mig på deras rollprestationer tillräckligt eftersom jag samtidigt koncentrerar mig på kameraarbetet.

Personregin under inspelningarna av POV-scenerna var relativt lätta för mig. För skådespelarna innebar det att vara på rätt ställe vid rätt tidpunkt och det krävde inga dialoger förutom i en scen.

Det som gjorde det utmanande för skådespelarna var att de måste se rakt in i kamerans lins, för att lyckas skapa illusionen att karaktären ser rakt in i Santeris ögon. Den svåraste bilden inom POV-scenen var när vi filmade tagningen med jobbintervjun med Tom Liljemark som spelade Future Techs vd.

Den scenen filmade vi så att jag själv spelade Santeri med hjälmen på huvudet och förde dialogen framåt med vd:n. Senare klippte vi bort mitt ljud och bytte det mot Santeris riktiga röst med samma repliker. För Liljemark var det extremt svårt att spela direkt för kameran och föreställa sig att jag var filmens Santeri, vi måste göra många tagningar för att lyckas få bilden så att det ser naturligt ut att han ser Santeri i ögonen. Vi övade många gånger denna tagning med honom, eftersom tagningen bryter skådespelarens regel nummer ett: se inte in i kameran under en tagning. Där försökte jag mitt bästa för att lugna ner Liljemark och det var bara att göra nya tagningar ända tills han blev tillräckligt bekväm för att spela rakt framför kameran så att vi fick en lyckad tagning. I alla POV-tagningar anser jag att det var bara en stor fördel att jag själv var regissör, det underlättade kommunikationen mellan mig som regissör och skådespelarna eftersom vi spelade direkt mot varandra, och kunde genast ge feedback åt varandra om någonting kändes konstigt eller om någonting kunde förbättras.

Personregin under tagningarna av filmens andra akt, mardrömmen, fungerade också bra. Vi hade före inspelningarna övat med skådespelarna hur de ska uppträda, vilka deras känslor är och vilken energin är hos karaktärerna i denna akt. Jag hade inte skrivit ut repliker till dem, utan gav skådespelarna en chans att använda sin egen kreativitet genom att hitta repliker som är skrämmande och hotande och passar in i karaktärens egen mun.

Jag ville inte begränsa kreativiteten hos skådespelarna, utan litade på att de klarar av en sådan improvisation mer än bra. Det fungerade bra på det sättet att vi hade en ljus-

sättning i taget uppställd i studion, och lät skådespelarna rotera med var sin tur och komma fram i ljuset och göra en prestation.

Jag visste att jag från alla olika tagningar kommer att välja ut bara några vissa få som kommer med till filmen, och ville ha möjligheten att ha tillräckligt med material och använda bilder med olika känslor ljusmässigt. Därför bandade vi alltid fem olika prestationer av varje skådespelare i varje ljussättning.

För att allt det visuella var så bra planerat och under kontroll, var det lätt för mig att kunna koncentrera mig på regissörens roll samtidigt. Här hade jag rum att följa med skådespelarnas prestationer, ge feedback åt dem och hela tiden föra en konstruktiv diskussion med dem och tillsammans fundera vad som fungerar.

Personregin under inspelningarna av filmens tredje akt var allra svårast och mest krävande. Även om vi hade övat med skådespelarna scenerna före inspelningarna, hur de ska uppträda, hurdan karaktären är, och hur de talar, var det svårt för mig att fokusera på personregin under tagningarna samtidigt som jag stod bakom kameran.

Det tog tid att tänka ut hur skådespelarna ska komma in i bild, hur de ska röra på sig, vad som syns i bild, hur de börjar och slutar dialogen, och hur de för dialogen framåt. Jag måste ha koll på allting som sker i bilden.

Det kändes omöjligt att vara kapabel att vara fullt koncentrerad på allt som hör till personregin under dessa tagningar, jag måste kompromissa mycket i regissörens arbete för att kunna lyckas också med allt det tekniska och visuella bakom kameran.

Det som gjorde allt mycket krävande var vår tidspress. Vi hade en noggrant uppgjord tidtabell som vi måste följa för att få in allt material vi behövde. Det blev ingen tid över för mitt eget kreativa tankearbete eller extra diskussion, utan all min tid inom inspelningarna upptogs av att tagning efter tagning fatta olika dramaturgiska, tekniska och konstnärliga beslut genast.

Fastän vi hade övat allting i förväg med skådespelarna skulle det definitivt ha underlättat mitt arbete om jag skulle ha haft en regiassistent, någon som kunde ha kunnat koncentrera sig endast på skådespelarnas rollprestationer. Trots allt fungerade personregin genom hela produktionen relativt bra, skådespelarna var nöjda och vi lyckades skapa den stämning i bild vi strävade efter.

Personligen skulle jag inte göra det på nytt, utan jag tror att det ändå skulle ha blivit ett bättre resultat om jag endast skulle ha kunnat koncentrera mig på regissörens arbete. Jag klarade av regissörens arbete, men förutom utmaningarna, var det också väldigt stressigt och utmattande att själv ha så många saker att tänka på samtidigt.

3.2 Det visuella arbetet

Att vara fotograf i en produktion där jag hade andra ansvarsområden förutom det visuella arbetet var mycket krävande och utmanande. Eftersom nästan all tid i planeringskedet gick till för att göra regimässiga planer och beslut blev tiden för bildplaneringen mindre än önskat. Även om det var just det visuella arbetet som hade inspirerat mig till att göra en film.

Jag visste i mitt huvud hur jag vill att filmen ska se ut, jag kunde visualisera filmens berättarstil och bildval från början till slut i tankarna.

Men jag ville ändå göra ett bildmanus som hjälper att strukturera filmen helt konkret och hjälper att planera vilka bilder som lönar sig att ta i vilken ordning på inspelningsplatsen. På grund av att nästan all tid gick till att planera andra saker för filmen blev filmens bildmanus minimal.

Visuella planerna för POV-scenerna var långt tänkt ut, de som gjorde det till utmanande vara att jag ville att hela POV-scenen bandas in i en "long-shot"; alltså att det kommer inga klipp inom bilden, utan att scenen flyter framåt från början till slut i samma bild.

Att vara fotograf i POV-scenerna betydde att jag själv också skådespela huvudkaraktären, vi måste alltså byta kläder med Taipalharju som skådespela Santeri alla dom gångerna vi skulle filma en POV-scen.

Det underlätta att vara själv fotograf och gå med kamerahjälmen på huvudet i dessa bilder, för att jag kunde exakt följa efter min egen vision hur jag svänger på huvudet och vad som syns i bild i rätt stund. Jag kunde själv bestämma hur och när händerna syns i bild, och vad Santeri ser på i olika tillfällen. Jag var alltså själv ansvarig över hur Santeri ser på världen under den första akten, och utöver det måste jag också tänka på hur voice-overs ska matcha bilden senare i postproduktionen. Voice-overs bandade vi in senare i Arcadas ljudstudio på det färdigt klippta videospåret.

I denna akt anser jag att det var viktigt och avgörande att vara förutom fotograf också regissör, för att just kunna återskapa den känsla med kameraopereringar som jag strävade efter, att kunna leva såsom jag ville att Santeri ska leva i filmen. Det skulle ha varit svårt att ge kommando åt någon annan när händerna kommer i bild och när Santeri ska svänga på huvudet.

Under inspelningarna av mardröms-akten var det också lätt för mig att vara fotograf för att vi hade noggrant planerat allt de visuella i förväg i denna akt.

Vi hade färdigt planerat ut och testat fem olika ljus-situationer för att skapa olika skrämmande och dramatiska känslor i bilden som förstärker mardrömmens påtryckande och ångestfyllda känsla.

Kameran var hela tiden på stativet, och vi hade planerat noggrant vart skådespelaren kommer in i bild så att kompositionen, exponeringen och skärpan var perfekt. Så inom tagningarna var det bara att försäkra sig att bilden ser bra ut hela tiden, utan att vara tvungen med desto svårare kameraopereringar. Assistenten Ståhlberg hjälpte mig också att ha koll på ljuset och bilden att allting fungerar såsom planerat.

De största problemen uppkom i filmandet av filmens tredje akt.

Denna akt filmade vi med kameran på stativ eller med specialrigg en scen åt gången med olika bildstorlekar som det går att klippa sinsemellan.

Planeringen av bildspråket hade blivit för minimal innan inspelningarna för dessa scener, det var väldigt utmanande med vår strama tidtabell att hinna ifrågasätta sina egna bildval, att ha tid att tänka på andra möjligheter än den första spontana kameraplacer-

ingen. Jag tycker om att arbeta så att jag kan på inspelningsplatsen söka i lugn och ro den bästa möjliga kameraplaceringen, och ha tid att fundera och testa på till hurdan bilden klipps till.

Jag hade endast planerat noggrant de bilder var vi använde specialriggar för kameran. De andra bilder med stativ som förde berättelsen framåt hade jag endast planerat i vilken bildstorlek jag vill ha bilden. Jag litade på att på inspelningsplatsen kan jag snabbt hitta en fin komposition. Där märkte jag att jag var för ambitiös för att vi hade så litet med tid för spontana ändringar. Tidtabellen var så noggrant gjord som möjligt för att hinna få alla de bilder vi strävade efter att få. Vi måste följa efter den och den gav inte mycket utrymme för tankearbete av det visuella arbetet. När ljudet och skådespelarna var färdiga så måste jag vara färdig bakom kameran att ta en tagning och operera kameran. Här var det svårt att koncentrera sig på att samtidigt se på kamerans monitor och sköta om att allt de visuella och tekniska fungerar fint och samtidigt se på rollprestationerna och ge feedback åt skådespelarna efter tagningarna.

Jag märkte snabbt att här skulle jag ha behövt åtminstone en assistent som håller reda på personregin, och en annan assistent som skulle preliminärt kunna sätta kameran på plats och ställa in rätta justeringar på kameran som jag sedan hade kunnat förbättra.

Det skulle ha underlätta min prestation, så att jag skulle ha haft tid att tänka på kameraarbetet, haft tid att tänka ut hur en bild kommer att klippas till en annan bild och motsvarande tankar.

Det blev inte tid att öva på kameraopereringar, panoreringar och skärpedragningar, utan när allt och alla var färdiga så måste vi ta genast en tagning för att hinna med tidtabellen.

3.3 Specialriggarna

I detta kapitel beskriver jag olika specialriggar vi använde inför filmen för att få en klarare bild av problematiska tagningar under inspelningarna

3.3.1 POV

POV-berättandet innebär användning av en specialrigg som är planerad just för det ändamålet, det är nödvändigt att rigga kameran fast så att den sitter på skådespelarens ögonhöjd hela tiden under tagningen för att lyckas få POV-effekten.

I inspelningarna av filmens första akt använde vi oss av en motorcykelhjälm vart man fick kameran monterad fast på framsidan av hjälmen så att kameran filmar hela tiden på användarens ögonhöjd så att bilden ser ut att vara sedd från karaktärens ögonperspektiv. Michael Ståhlberg var min assistent och hade som ansvar att sköta om allt med tekniken alltid jag hade hjälmen på huvudet.

Vi kunde skicka bilden live med en Wi-Fi signal från kameran till assistentens smarttelefon som fungerade som monitor och han kunde styra kamerans bländare och slutare direkt från telefonen. Han gick alltid efter mig och stirrade på monitorn och försäkrade att bilden ser hela tiden bra ut.

Figur 1. En POV-rigg monterad på motorcykelhjälm.

3.3.2 DJI-Ronin

I två scener i filmen använde vi oss av en tre-axlad handhållen gimbal-system.

DJI Ronin har en stabiliseringsteknik som ger mycket stabila och mjuka kameraåkningar för filmsekvenser.

Videoriggen gör det möjligt för användaren att lätt göra kamera-rörelser som kräver att fotografen måste gå med kameran, så att man får en smidig åkning i bilden, gimbal-systemet som man monterar kameran i stabiliserar bilden utmärkt. (Ronin)

Jag ville använda kameraåkningarna med hjälp av Roninen för att hämta en positiv känsla med till filmen m.h.a en smidig åkning var man ser karaktärerna i en rörlig bild.

Ingen av oss i teamet hade tidigare erfarenhet av användning av en sådan rigg. Det var intressant att använda den för första gången, men på grund av oerfarenhet så tog bilderna vi använde videoriggen en längre tid vi hade planerat. I dessa tagningar anser jag att det var också väldigt nödvändigt för mig själv att fungera som fotograf, just för att få åkningen på det sättet jag ville, att själv kunna ha full kontroll över känslan i den rörliga bilden.

Figur 2. DJI-Ronin

3.3.3 Waist-rigg

Waist-riggen är en rigg som skådespelaren klär på sig så att kameran håller samma distans från användaren och håller hela tiden personen i en likadan komposition.

Man klär på sig riggen som en sele, det finns olika bälten som man klär spänt på användaren så att tyngden av kameran och dess armar som håller kameran hålls på plats så stabila som möjligt.

Jag ville använda waist-riggen för en motbild för Santeris POV. Bilden fungerar bra i filmen efter att Santeri vaknar upp efter hans mardröm och man ser honom för första gången i filmen.

Här igen var hela teamet oerfaren av användning av en sådan rigg, och det tog tid för att justera allt för skådespelaren av Santeri för att lyckas få bilden.

Figur 3. Waist-riggen

3.4 Ledarskap

Vårt produktionsteam bildades av två producenter, en ljudman, en kamera-assistent, en sminkös, en kostymerare och tre olika övriga assistenter på inspelningsplatsen. Vi hade totalt sex inspelningsdagar och sju olika skådespelare.

Så vi hade för ett sådant relativt stort projekt ett mycket litet produktionsteam. Det betyder att vi arbetade alla hårt och stödde hela tiden varandra. För att lyckas med allt var det viktigt att team-andan var bra och inspirerande och att alla ville göra sitt bästa.

Att vara chef och kapellmästare i en sådan produktion krävde ändå hårda nerver.

Att ha så många olika roller själv i en kortfilm var vi hade ett så litet team, och sju olika skådespelare att hålla koll på var mycket krävande.

Efter att vi hade lyckas med vår pitch att få grönt ljus till filmen började snöbollseffekten att rulla. Det uppstod hela tiden flera frågor och tankar, och därifrån alltfler saker att sköta om före inspelningarna. Jag var personen som skulle ha svar för alla frågor, så allting som hade en påverkan till filmen så var jag ansvarig för.

Jag lärde mig snabbt under processen före inspelningarna att jag kan inte själv vara ansvarig för allt, utan måste kunna delegera uppgifter framåt till andra personer inom gruppen för att skötas om. Så producenterna hjälpte till med många uppgifter mest med logistiska frågor, och kostymören samt sminkösen med karaktärens utseende, och tillsammans med kamera-assistenten funderade vi på bildberättandet, ljuset, kompositioner och filmens allmänna visualitet.

Att vara ledare i denna produktion betydde att hålla fasst i alla trådar, att hålla kommunikationen öppen och föra konstruktiva diskussioner med alla i teamet för att kunna hitta lösningar till olika problem som uppkom. Det kom fram genom feedbacks diskussioner att team-medlemmarna inom produktionen var i helhet nöjda med arbetsflödet, alla jobbade normalt och kunde koncentrera på sitt eget ansvarsområde helt normalt, fastän jag hade en dubbelroll. Det underlättade också för dem en del för att om de hade några frågor visste de att alla frågor ska jag besvara på. För andra i produktionsteamet var det roligt och inspirerande att arbeta genom hela processen. Hela produktionsteamet förstod mitt stora ansvar och mina personliga utmaningar och jag känner mig tacksam över att de stödde mig genom hela produktionen grundligt. De var färdiga för att ta själv initiativet för att hjälpa och det var mycket givande att arbeta i en sådan miljö. Så min dubbla

roll som fotograf och regissör påverkade inte värst mycket de andra inom produktions-
teamet, utan främst bara mitt eget arbete.

Jag ville inte vara en alltför strikt ledare med alltid det rätta och enda svaret, utan strä-
vade efter att vara flexibel mot olika lösningar och ha en öppen diskussion så att alla
kunde påverka på sitt eget sätt på filmen med olika idéer. Jag såg inte mig själv eller
teamet med en hierarkisk struktur, utan vi var alla hela tiden på samma nivå. Till och med
med skådespelarna hade jag en öppen och fungerande relation. Alla lärde snabbt mitt
sätt att arbeta och var alltid färdiga för att föreslå potentiella nya idéer.

Jag märkte att för att få ett bra slutresultat är det viktigt att kunna hantera sina medarbe-
tare, och hålla en positiv energi inom teamet, ta hänsyn till alla och ha tid att lyssna på
andra ordentligt.

Den största utmaningen för mig var att själv hålla huvudet kallt och inte tappa nervena
när det uppkom någon oväntad konflikt, vilket alltid tycks uppkomma inom filmproduk-
tioner.

Alla ögon var på mig, och jag måste hålla mig lugn och fungera som exempel till andra
och ha svar på olika frågor, och styra energin i gruppen till en produktiv, effektiv och
njutbar känsla att arbeta i.

3.5 Intervju-enkät med skådespelarna

Jag intervjuade skådespelarna efter inspelningarna med hjälp av en mejlenkät där de uppmanades beskriva hur de upplevde att vara med i en produktion där regissören och fotografen var samma person.

Intervjun går på finska, alltså språket vi arbetade med under produktionen. Jag återger svaren på svenska i min egen översättning.

Jag skickade frågorna till de fem fullvuxna skådespelarna som hade en större roll i filmen och uppmanade dem att svara konstruktivt och ärligt. Fyra av de fem skådespelarna besvarade frågorna och nedan följer de viktigaste kommentarerna från svaren.

Hur kändes det att medverka som skådespelare i en produktion där regissören och fotografen är samma person? Och hur påverkade det ditt eget arbete?

Riku Hassi / skinhead

-Det var ok. Men i en större produktion skulle arbetet säkert vara för stort för en person. Men bra klarade du av det. Det var roligt att vara med i denna produktion och sakerna fungerade, teamet fungerade bra med en ambitiös attityd, du höll din egen vision, och fick alla att tro på den.

Juha Uutela / alkis

-Personligt så störde det mig inte alls. I själva verket så lade jag inte ens mycket märke på det, för att mitt jobb som skådespelare är att sköta om mitt eget arbete och fokusera på min egen prestation så bra som möjligt.

-Regissören kunde berätta åt mig vad han vill och jag tycker att vi hade en bra relation för att få ut av mig det som regissören tänkte var väsentligt. Förutom det var den positiva och uppmuntrande attityden mot skådespelarna en avgörande faktor för att lyckas med filmen.

Topi Orava / knarkare:

-regissören klarade av sig i helhet fint, av mitt eget perspektiv så gav regissören tillräckligt med kreativt andningsutrymme för att åstadkomma en naturlig karaktär, istället för att följa som en slav manuset, en flexibel regissör. Ditt förhållande till skådespelarna var jämnställd, ingen var viktigare än någon annan, fast några hade större och mindre roller. Om jag säger någonting kritiskt så var du kanske ibland för flexibel i några situationer, när du är regissör så är du "head of charge" och ska hålla fast vid dina egna visioner.

Susanna Hyvärinen / Lumi:

Regissören klarade av sig bra, du klarade av utmaningen med en bra balans, att det uppstod inga problem.

Det var många stunder när jag tänkte att nu skulle du kunna tappa nervena, men det gjorde du inte. Du uppehöll en bra teamanda och delegerade sakerna fint. Fast det fanns många utmaningar så lät du inte andra märka dem utan du höll huvudet kallt och gav klara och goda råd åt skådespelarna.

Av intervjuerna kommer vi fram till den slutsatsen att skådespelarna var nöjda med arbetsflödet under produktionen. Min kombinerade roll som både fotograf och regissör påverkade inte deras arbete för mycket, utan de tyckte om att arbeta i en sådan miljö.

Jag själv känner mig ändå säker på att det skulle ha varit en bättre personregi och resultat om vi hade haft en skild regissör och fotograf.

4 TEORI

För att få ett vidare perspektiv av att hur påverkas arbetsprocessen i en filminspelning av att ha en kombinerad roll som både fotograf och regissör reder jag ut först vilka är regissörens och fotografens enskilda uppgifter. Därtill berättar jag om andra regissörers synpunkter och erfarenheter av liknande projekt var de har fungerat också som fotograf.

4.1 Regissörens roll i en filmproduktion

Filmregissören är en person som ansvarar för en films regi, bestämmer hur filmen ska spelas in, han eller hon fattar de kreativa besluten från den inledande forskningen till den sista tagningen. Han eller hon sköter rollbesättningen, leder laget och övervakar redigeringen. Regissören går tagning för tagning igenom hela det planerade arbetet med hela laget, har ofta det övergripande konstnärliga ansvaret för en produktions helhetsgestaltning och visar bland annat hur skådespelarna ska agera. Regissören ser dessutom till att allt ljud och ljus passar som det ska, och att kameran filmar ifrån rätt perspektiv och liknande. (Brown 2012, s. 13)

Filmregissören är visionären som tar sitt team med på en kreativ färd för en process att få till sist en färdig film till stånd. Regissören berättar sin berättelse med rörliga bilder, och det är regissörens avsikt att manipulera med publikens känslor och kaptivera deras uppmärksamhet och fantasi för hela filmens längd.

Regissören är ansvarig för att tolka manuset till en artistisk helhet alltfrån skådespelarnas prestanda, urvalet av bilder för senare editering, och allmänna berättarstilen för filmen. Det är regissörens tolkning av manuset som man ser på filmduken.

Regissören arbetar sällan ensam för att fånga bilderna som vi ser i filmen, utan samarbetar med många begåvade personer som hjälper att åstadkomma deras kreativa vision. (Frost 2009, s. 8)

4.2 Fotografens roll i en filmproduktion

En av regissörens viktigaste samarbetspartner är fotografen, som är skaparen av filmens look med hjälp av ljussättning och kamera-arbete.

En filmfotograf är den person som har huvudansvaret för bilden i en film. Med teknisk kunskap och konstnärlig känsla använder filmfotografen ljus, bildkomposition och kamerarörelser för att forma en films visuella berättande. (Frost 2009, s. 12)

Filmfotografen är tekniker, hantverkare och arbetsledare för kamerateamet.

Han eller hon ansvarar för bildspråkets utformning, ljus osv.

Filmfotografen har, tillsammans med regissören, det konstnärliga och tekniska ansvaret för en films bildberättande och visuella stil.

Filmfotografen samarbetar med regissören för att förverkliga regissörens visuella idé.

Oftast benämns denna primärt konstnärligt ansvariga fotograf som A-fotograf eller chefsfotograf. Ibland används den engelska förkortningen DoP eller DP som betyder Director of Photography. (STDH)

En stor del av fotografens arbete går ut på att planera bilderna och ljussätta de miljöer där man spelar in. Som konstnärligt ansvarig och arbetsledare ska han/hon ge anvisningar till kamerateamet om vad som ska göras med ljussättning och kamerarörelser inför varje tagning.

Fotografen arbetar med kameran och ljus, och håller reda på att exponeringen, kompositionen, kamera arbetet och ljussättningen för berättelsen framåt med den bestämda känslan. (Brown 2012, s. 4)

4.3 Tankar om regissörer som fotograferar själv

Det är relativt ovanligt inom filmindustrin att arbeta både som fotograf och regissör samtidigt. Båda älskar film och strävar att berättelsen blir en fin film och njutbar erfarenhet åt åskådaren. Fotografens redskap är kameran och ljus, och tänker ut på vilket sätt föra berättelsen framåt med bl.a kompositioner och ljussättningar, och koncentrerar sig under tagningen att allt som syns i bild har en inverkan för filmen. Medan regissören fokuserar mera på skådespeleriets innehåll och att filmens helhet fungerar audiovisuellt med en god balans.

”Despite their far-ranging responsibilities, directors must focus on the performance when the camera is rolling. Rather than watch the performance, DPs tend to treat the entire field of camera vision as an abstract space, focusing on the movement of form and shape. The DP who focuses on the talent may miss other elements in the frame, such as background movement, lighting problems, mic boom shadows, and so on.”

(Mamer 2013, s. 56)

Det finns ändå många kända regissörer som tycker om att fotografera sina egna filmer, just för att kunna hålla fast vid sin egen vision, och själva ha full kontroll också över allt det visuella. Några av de kändaste är Robert Rodriguez, Lars von Trier, Gaspar Noé, Tony Kaye, Steven Soderbergh, Shane Carruth och Matthew Chuang (IMDBa).

Enligt en intervju med Matthew Chuang som är en känd regissör som också ofta själv är fotograf i sina produktioner så njuter han av att arbeta med mindre team, och med en snabb och effektiv arbetstakt. Han tycker att det är nödvändigt att det finns personer i hans team som kan hjälpa varandra, fastän det inte är inom deras egen inriktning. Han vill att alla som är på inspelningsplatsen hjälper till och hela tiden har någonting att göra, att ingen står på stället och väntar på att någon annan är färdig med sitt. (Lights Online Filmschool)

Chuang brukar inte göra färdiga storyboards för en film som han noggrant följer, utan han tänker ut i sitt huvud preliminärt hur han vill berätta en scen, och först på inspelningsplatsen gör han de sista besluten hur han vill filma scenen. Det sättet att arbeta som

fotograf är enligt honom en mardröm för regissören. Men Chuang litar på sina instinkter på inspelningsplatsen, och vill ha en möjlighet att vara spontan och hitta på lösningar med bildberättandet som inte är färdigt planerade. Han vill på inspelningsplatsen se hur ljuset påverkar bilden och se genom kameran hur han kan utnyttja det.

Men han berättar också att om det är en film med starka dramatiska element som kräver mycket av skådespelarna så är det bättre att ha en skild fotograf och regissör. (Lights Online Filmschool)

På inspelningsplatsen arbetar regissören och fotografen tillsammans och har i förväg planerat allt hur filmen ska spelas in.

Fotografen leder sitt kamerateam och arbetar med ljus och strävar efter att bilden ska möta regissörens vision så bra som möjligt.

Regissören håller reda på att allt framskrider som det ska och leder skådespelarna till bästa möjliga resultat för att förverkliga sin slutliga vision till en helhet.

Det som regissörer som har varit sin egen fotograf brukar ha gemensamt är motiven för det hela. Filmkonstnären har själv velat bestämma ljuset, kompositionen och kameraarbetet i bilden för att uppnå just en viss känsla. Det visuella har varit i en nyckelroll i dessa filmer, och de har själva haft en så stark vision att de har beslutit att själva behålla ansvaret för det hela. De har själva velat precisera kamerarörelserna och kompositionerna så att det ger djup åt berättarsättet de har velat åstadkomma.

Dessutom har många velat arbeta i ett mindre team för att åstadkomma en mera intensiv känsla på inspelningsplatsen. De har velat vara själv bakom kameran nära skådespelarna så att de har en närmare kontakt med dem för att fånga just de rätta detaljerna i bilden som stöder berättelsen.

4.4 Filmanalys av två filmer där regissören själv har varit fotograf

För att bättre förstå orsakerna till att regissörer har velat vara sin egen fotograf ville jag helt konkret se på deras resultat. Jag valde två olika filmer jag såg på som är båda registrerade och fotograferade av samma person.

Jag analyserade filmernas visuella stil och hur berättelsen framskrider, och försökte hitta någonting som syns i filmen som stöder deras motiv att ha en sådan kombinerad roll.

4.4.1 Upstream Colour

Den ena filmen är "Upstream Colour", som är skriven, regisserad, fotograferad och klippt av Shane Carruth år 2013. Filmen bryter många gånger det normala bildberättandet som vi åskådare har blivit vana att se.

Filmen har ett väldigt intressant och konstnärligt berättarsätt som skiljer sig från det normala filmberättandet. Filmen använder ett mycket litet skärpedjup i nästan varje tagning och bilderna är ihopklippta på ett intressant sätt. Det är många gånger klippen mellan bilderna bryter mot filmberättandets normala regler eftersom man hoppar mellan två helt liknande kompositioner med nästan samma bildstorlek. Filmen har inte mycket dialog utan har ett starkt visuellt berättarsätt som flyter framåt skapande en drömlig känsla. Carruth förklarar i en intervju "The film's necessarily divisive, because it's trying something new, that's always going to mean that some people are going to get the intention, and others are not going to be maybe properly prepared by me or the marketing to know what they might be in for." (Robey 2013)

Efter att jag sett Shane Carruths konstnärliga film "Upstream Colour", förstår jag hans beslut och motiv till att han också ville fotografera den själv.

Han hade också liksom jag själv skrivit manuset och hade en stark vision för hela filmen, och det visuella berättarsättet är så personligt och modigt att ingen annan skulle ha kunnat göra ett likadant resultat som han själv som fotograf. Han ville ha full kontroll över filmens helhet och själv komponera bilderna.

Han litade på sin egen vision som kan vara svår att förmedla till en annan fotograf i denna produktion.

4.4.2 Traffic

Den andra filmen jag analyserar är Traffic, som är både regisserad och fotograferad av Steven Soderbergh. Filmen följer ett dokumentärt berättarsätt. Hela filmen är filmad med handhållen kamera, det berättarsättet ger åskådaren en känsla av att vara nära handlingarna och allt känns på något sätt mera realistiskt.

Steven Soderbergh har själv velat vara bakom kameran för att fånga just de rätta sakerna i bild i rätt tid, att själv kunna styra berättelsen med kameraopereringar med en personlig stil, så att han själv har full kontroll över hur kameran fångar scenen.

Han ville arbeta i ett litet team för att minimera onödiga faktorer som kan störa på inspelningsplatsen. Han ville också försäkra att han får den rätta känslan med handhållen kamera genom att filma allting själv så att filmen genom kamerarörelserna följer hans sätt att tolka berättelsen.

Härnäst följer en fråga ur en intervju med Steven Soderbergh, om vad han tänkte på när han hade beslutit att ta ansvaret som både regissör och fotograf (Kaufman 2013):

This documentary approach that infuses "Traffic" is helped by having you being behind the camera. Which leads me to the question: were you insane? It must just have been relentless working as director of photography and director.

Soderbergh: It is. But it's so satisfying. Because you're getting what you want all day. I certainly underestimated the restorative value of being able to leave the set for 5 minutes, which you cannot do when you are your own cinematographer. Literally. I couldn't go to the bathroom until lunchtime. Because I had to sit there and make sure things

we're going. Or we were shooting. Most of our day was spent shooting. The lion's share of the film is shot with available light, so we showed up early, ready to shoot. But in this case, it felt so organic that it didn't really feel like I was doing another job. It felt very much like when I was making my short films. It was a very stripped down crew. It was really just: Let's show up and shoot.

5 SAMMANFATTANDE ANALYS

Om man bestämmer sig för att vara både regissör och fotograf i en produktion så innebär det att vara medveten om vad allt det krävs och vara säker på sina motiv till det hela. För att lyckas med att ha en sådan kombinerad roll så är det nödvändigt och avgörande att förarbetet är grundligt gjort. Man måste planera allting före inspelningarna väldigt noggrant så man vet exakt hur och vad man håller på med.

I en tagning som kameraoperatör blir det viktigaste att lyckas med en fin komposition och exponering i sin ljussättning och att skärpan ligger just där den ska, och att därtill styra kamerans rörelser så att den ger den rätta känslan åt berättelsen. Så när man opererar kameran koncentrerar man sig mera på själva bilden och allt det tekniska istället för att koncentrera sig på skådespelarnas prestation.

När man arbetar som regissör diskuterar man skådespelarnas funktion i bilden och scenens helhetsbetydelse samt hur allting skall kännas i bilden. Man håller reda på att allting fungerar och att alla arbetar för samma vision. Under en tagning koncentrerar man sig mera på innehållet i scenen och skådespelarnas prestation, och håller reda på hur berättelsen hålls ihop och framskrider så att känslan i filmen fungerar.

När man arbetar både som fotograf och regissör samtidigt så måste man göra kompromisser från bådas aspekter. När man som regissör planerar bilden med skådespelarna är man tvungen att offra av den tid som kunde användas till att planera kameraarbetet och det som syns genom linsen. Och vice versa när man arbetar med kombinerade rollen

som fotograf och står bakom kameran och tänker på bildberättandet så är det bort från tiden man kan använda till personregin.

Och när man ska tänka på allt inom det dramaturgiska, tekniska och konstnärliga samtidigt blir det helt enkelt för mycket att tänka på på en gång, och det blir utmanande att hålla ihop allting utan att någon enskild aspekt blir lidande och mindre värd.

Som sagt finns det både fördelar och nackdelar med att ha en kombinerad roll som fotograf och regissör. Allt detta är ändå väldigt subjektivt. Allt beror så mycket på projektet: det beror på hurdan film man gör och hur komplex den är konstnärligt, tekniskt och dramaturgiskt.

Fördelarna med att ha en sådan kombinerad roll är möjligheten att själv hålla reda på sin egen vision; att ha full kontroll över det visuella berättarsättet samtidigt som man håller reda på hur allting sker i bild regimässigt. Till fördelarna hör att man inte behöver förmedla sin vision till en annan fotograf, utan att man själv opererar kameran på det sätt man vill för att få den känslan man strävar efter. Man kan vara så modig som helst och bryta regler inom filmberättandet utan att någon ifrågasätter det utan ta själv hela ansvaret för det och lita på att det fungerar.

Det kan vara nyttigt och till och med också väsentligt att själv fungera som fotograf om man vill ha en specifik personlig känsla i bilden som beror mycket på tajningen av kamerarörelserna. Detta för att alla kamerarörelser i bild har en inverkan på filmens känsla, och det kan vara svårt att förmedla sin specifika vision till en fotograf exakt hur och när man vill att kameran ska göra små rörelser som hämtar nyanser till filmen.

När man själv opererar kameran som regissör har man möjligheten att ha en närmare relation till skådespelarna. Det blir lättare att föra diskussion med dem mellan eller även under tagningarna. Det är klart för dem av vem de skall fråga någonting, allt från tekniken till dramaturgin. Det blir lättare och snabbare att ge feedback hur det ser ut genom kameran och ge spontana råd vad som kan se bättre ut.

Man är dessutom mera med i stunden under tagningen tillsammans med skådespelarna och upplever skådespeleriet på en annan nivå när man själv bestämmer vad man vill att syns i bilden. Det blir ett mera personligt berättarsätt där regissören kan själv vara artisten som målar berättelsen med hjälp av kamerarörelser som känns rätt just i stunden un-

der tagningen. Det blir lättare att själv kunna bestämma eftersträfvade känslan i bilden, någonting som kan vara svårt att förmedla åt en annan fotograf att kunna just göra den lilla rörelsen i rätt tid med kameran som har en stor betydelse för filmen.

Man har möjligheten att spontant fånga upp detaljer som stöder berättelsen i filmen.

Den största nackdelen med att ha en kombinerad roll som fotograf och regissör är att man helt enkelt inte hinner koncentrera sig på allting samtidigt. Redan under förproduktionen märkte jag snabbt att det finns för många saker att tänka på samtidigt.

Om man vill klara av utmaningen så måste man ha tillräckligt med tid för en väldigt noggrann planering så att man vet exakt vad som sker under inspelningsperioden.

Under inspelningen så har man en strikt tidtabell man skall följa efter för att hinna filma alla de bilder som är nödvändiga för filmen. Så när man har en kombinerad roll så blir tiden minimal för att ifrågasätta sig själv med bildvalen. Man hinner helt enkelt inte att tänka på alternativa lösningar för en bild utan måste arbeta väldigt effektivt för att hinna med ansvaret med personregin och filmningen.

När man gör en fiktiv film så är det nödvändigt att öva tillräckligt med skådespelarna före inspelningarna, och försäkra sig om att de känner sig bekväma med att arbeta med en regissör som filmar tagningarna själv. Dessutom måste produktionsteamet vara ett fungerande team som är färdig för att vara flexibel under arbetsflödet och stöda andra och hjälpa till med saker som inte nödvändigtvis hörs alltid till deras egen inriktning.

Att göra film baserar sig på team-arbete. Det är mycket som man ska diskutera med andra inom teamet för att kunna arbeta tillsammans med en gemensam vision och få till stånd en fungerande bra audiovisuell filmerfarenhet.

I vilket fall som helst så är det mer än lönsamt att ha ett bra fungerande team runt sig och assistenter som hjälper.

När man samarbetar med människor som är inspirerade och villiga att göra sitt bästa så blir det lätt ett bra slutresultat. Det är viktigt att ha en trevlig stämning och gruppanda, så att alla trivs och njuter av att arbeta tillsammans. På det sättet lyckas man undvika många möjliga onödiga konflikter som kan uppkomma och göra arbetet svårare.

Om man bestämmer sig för att ha en kombinerad roll så måste man ha hårda nerver och vara tålamodig och klara av stressiga situationer med ett gott exempel åt de andra under produktionen. Förstås beror det på hurdan person man är. Vissa personer kan klara av utmaningen bättre än andra. Den viktigaste frågan man ska ställa sig själv innan man börjar en sådan utmaning är vilka syftena är och vilka orsakerna är till att man vill sköta två stora nyckelroller själv. Varför vill man inte samarbeta med någon så att ens eget arbete blir tydligare och lättare?

Är det nödvändigt för filmen att själv kunna styra kameran, eller är det möjligt att dela sin vision åt en annan fotograf så att fotografen använder sitt konstnärliga öga för att uppnå den känslan man strävar efter?

Min slutsats till det hela är att jag inte rekommenderar att ta så mycket ansvar för sig själv genom att fungera både som regissör och som fotograf i en sådan fiktiv filmproduktion. Det finns en orsak till att man har delat ansvaret inom en filmproduktion på olika personer. Det blir helt enkelt för mycket att tänka på samtidigt för en person och det är omöjligt att vara 100 % koncentrerad på alla regi- och fotografuppgifter samtidigt.

I en kortfilmsproduktion där teamet har en strikt tidtabell för att hinna med alla tagningar så hinner man helt enkelt inte med allt utan måste vara färdig att göra kompromisser någonstans, och det påverkar genast slutresultatet i en negativ riktning.

Det blir mycket lättare och trevligare att arbeta på så många olika nivåer om man kan koncentrera sig endast på sin egen roll och lita på att de andra inom produktionsteamet sköter sin egen expertis på bästa möjliga sätt.

När vi slutligen fick vår kortfilm klar och hade premiär för filmens medverkande, så kändes det ändå som att allt arbete varit värt det.

Jag visste genast från första början att det kommer att bli ett väldigt ambitiöst projekt för en person att sköta om så många saker på en gång, men personligen tycker jag om att ta emot utmaningar, och testa mig själv i fråga om vad jag är kapabel till.

Hela processen från att skriva manus till att få en färdig film var en mycket lärorik erfarenhet. Jag lärde mig mycket om mig själv som filmmakare och som person. Jag lärde

mig mera om att arbeta med olika människor; alla har sina egna personliga åsikter, rutiner och emotionella laddningar för olika situationer. Det var ett givande projekt och jag tyckte om att arbeta tillsammans med mitt team. Allting fungerade relativt bra och vi fick en fungerande film till stånd som vi var nöjda med. I fortsättningen kommer jag ändå att fungera endast som regissör eller fotograf i liknande projekt.

KÄLLOR

Elektroniska källor:

Filmtips 2015. Tillgänglig: <http://filmtips.org/regissorer/>

Hämtad 28.12.2015

Stockholms dramatiska högskola. Tillgänglig: <http://www.stdh.se/utbildningar/film>

Hämtad 29.12.2015

Lights Online Filmschool. Tillgänglig:

<https://www.lightsfilmschool.com/blog/directors-working-as-their-own-cinematographers/2970/>

Hämtad 15.1.2016

IMDBa. Tillgänglig <http://www.imdb.com/list/ls006826678/>

Hämtad 01.02.2016

Mastering Film. Tillgänglig: <http://masteringfilm.com/the-shoot-set-etiquette-for-cinematographers/>

Hämtad 03.02.2016

Robey, Tim, 2013. *Shane Carruth : The awkward auteur*. Telegraph.

<http://www.telegraph.co.uk/culture/film/10255533/Shane-Carruth-interview-the-awkward-auteur.html>

Hämtad 03.02.2016

Cineman. <http://www.cineman.co.uk/director.html>

Hämtad 04.02.2016

Kaufman, Anthony 2013. *Interview: Man of the year, Steven Soderbergh traffics in success*. Indiewire.

http://www.indiewire.com/article/interview_man_of_the_year_steven_soderbergh_traffic_in_success2

Hämtad 04.02.2016

Böcker:

Bernstein, Steven. 1994, *Film Production*, Focal Press, 321 s.

Frost, Jacqueline B. 2009, *Cinematography for Directors : A guide for creative collaboration, California*: Michael Wiese Productions, 270 s.

Brown, Blain. 2012, *Cinematography: Theory and practice: image making for cinematographers and directors 2nd edition*, UK: Focal Press, 347s.

Mamer, Bruce. 2013, *Film Production Technique : Creating the accomplished image 6th edition*, Stamford : Cengage Learning, 49

